

PREDGOVOR

U jedanaestom broju časopisu *Historijski pogledi*, prezentovana je bogata i raznovrsna historijska tematika nastala na sadržajnoj historiografskoj osnovi. Kao i u predhodnim brojevima, i u ovom broju dominiraju radovi iz nacionalne historije, vezane za dinamičnu prošlost Bosne i Hercegovine. No, jedan broj radova, shodno koncepciji časopisa, bavi se temama opće i regionalne historije. Stoga možemo kazati da je pred nama bogato historiografsko štivo, koje u naučno-metodološkom pogledu zadovolja sve neophodne kriterije naučno-istraživačkog dosega. Najznačajniji historijski sadržaji objavljeni su u prvom poglavlju *Članci*, gdje je predstavljeno ukupno sedamnaest radova, u poglavlju *Prikazi*, dat je osvrt na četiri historijska sadržaja. U ovom broju, časopis je obogaćen novom rubrikom *Polemika*, gdje je data mogućnost iznošenja različitih naučnih stavova, u istom je objavljen jedan rad. Također, tu je i ustaljeno poglavlje *Izveštaji*. U svakom pogledu, pred historijsku i širu naučnu javnost prezentovani su bogati sadržaji, kojima su rasvijetljene raznovrsne historijske teme, koje će, nadamo se pobuditi pažnju historijske i šire naučne javnosti.

Prvo poglavlje *Članci*, počinje radom koji se odnosi na familije i porodice mjesta Pribidola u općini Srebrenica tokom 19. stoljeća, gdje je na osnovu izvora prvoga reda data pregledna slika demografskih kretanja u ovom mjestu u navedenom vremenu. U radu je ukazano na uzročno-posljedični tok demografskih kretanja na naznačenom području. Zanimljiv rad se odnosi na uzroke i posljedice rusko-osmanskog rata (1877-1878), pri čemu je dat opsežan pogled na jedno pitanje opće historije, koje je imalo velikog uticaja na prilike na Balkanu, pa tako i na prilike u Bosni i Hercegovini. Ukazano je da je ishod ovog historijskog događaja odredio smjernice evropske i balkanske politike u narednih nekoliko desetljeća. Vrijedan sadržaj u časopisu tretira pitanje uspostavljanja i organizacije javne uprave u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske vladavine (1878-1918). U ovom broju časopisa predstavljeno je za bosanskohercegovačku historijsku javnost jedno novo tematsko pitanje, koje se odnosi na logore, te na ljudska prava i humanizaciju izvršenja kazni na prostoru Zapadnog Sibira. Zanimljiv rad tretira prilike u Albaniji tokom 1939-1944. na osnovu poljskih diplomatskih dokumenta. O prilikama u Posavini krajem Drugog svjetskog rata, sa posebnim osvrtom na Orašje, dati su novi zanimljivi pogledi, zasnovani na izvorima prvoga reda. U ovom broju časopisa otvorena je tema iz socijalističkog perioda bosanskohercegovačke prošlosti, koja se odnosi na državne planove i republičke programe za period 1965-1983, pri čemu je dat akcent na političku ekonomiju jugoslovenskog socijalizma u periodu decentralizacije. U posebnom radu, zanimljiv i opširan osvrt dat je na uticaj srpske kulturne inteligencije i proizvodnja političke krize od strane Saveza književnika Jugoslavije tokom 1985. godine. Riječ je o pitanju koje nije ranije značajnije tretirano, a imalo je uticaja na političke prilike u jugoslovenskoj

zajednici. Na opće jugoslovensku situaciju u znatnoj mjeri su 90-ih godina 20. stoljeća uticale prilike na Kosovu. U posebnom radu je predočeno vrijeme neizvjesnosti i nesigurnosti, te ukazano na politički status Kosova u periodu od 1989. do 1991. godine. Na ukupne unutrašnje prilike na Kosovu 90-ih godina 20. vijeka, od velikog značaja je bio proces pomirenja i ukidanja tradicijske krvne osvete. Nekoliko radova se odnosi na bosanskohercegovačku prošlost od disolucije Jugoslavije i početka ratnih zbivanja, pa sve do danas. Veoma zanimljiv rad se odnosi na koncept ujedinjenja i saradnje Autonomne regije Krajina i Srpske autonomne oblasti Krajina 1991. i 1992. godine. Ovaj rad nam daje jedan cjelovit i pregledan uvid u planove, te realizaciju velikodržavnih političkih i ratnih ciljeva na ovom području. Važan prilog se odnosi na Bugarsku vanjsku politiku i priznanje Bosne i Hercegovine. Iako je poznato, da je Bugarska prva priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine, rad nam donosi dosta novih i važnih pojedinosti koje se tiču šireg historijskog konteksta vezanog za ovaj, za Bosnu i Hercegovinu važan događaj. Zanimljiv i za historiografiju nov pogled na ulogu Vrhovnog savjeta odbrane Savezne Republike Jugoslavije u agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu, dat je u posebnom radu. Riječ je o vrijednoj historijskoj interpretaciji zasnovanoj na izvorima prvoga reda, kako domaće, tako i strane provenijencije. Za razumijevanje ovog perioda bosanskohercegovačke prošlosti od izuzetne važnosti je uloga velikih sila i međunarodne diplomatije. Rad „Senator Richard Lugar i rat u Bosni i Hercegovini“ na najbolji način nam ukazuje ulogu SAD i drugih velikih sila na ratne prilike u Bosni i Hercegovini. Zanimljiv rad nam dolazi sa afričkog kontinenta, iz države Gane. Isti tretira pitanje javnog zdravstva u Gani, sa fokusom na Korel-Bu učiteljsku bolnicu u vremenu od 1923. do 2020. godine. Poglavlje *Članci*, završava s radom književno-historijskog karaktera, koji detaljnom analizom ukazuje na fiktionalno obistinjenje historije kao drame svijesti u romanima „Ugursuz“ i „Karabeg“ Nedžada Ibrišimovića.

U poglavlju *Prikazi*, predstavljena su četiri vrijedna historijska izdanja, Riječ je vrijednim historijskim izdanjima, te smo smatrali korisnim, da se bosanskohercegovačkoj javnosti isti na ovakav način približe.

U ovom broju časopisa *Historijski pogledi*, otvorena je nova rubrika *Polemike*, u kojoj je predstavljen rad autora Salim Kadri Kerimi, „Neki čudni-anahronični stavovi gospodina Zorana Janjetovića o iseljavanju muslimanskog stanovništva Jugoslavije u Tursku“. Stav *Redakcije* je da ovakvi kritički osvrti mogu unaprijediti historijska znanja i promišljanja. Zbog profesionalne i moralne obaveze, *Redakcija* će dati u narednom broju časopisa prostora za odgovor prozvanom autoru. U poglavlju *Izvjestaji*, dat je pregledan „Izvjestaj sa Naučnog projekta „Historijski pogledi 2023“, održanog u Tuzli, 17. i 18. novembar 2023. godine u organizaciji Centra za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla.

U tematsko-sadržajnom pogledu radovi objavljeni u časopisu *Historijski pogledi*, br. 11, predstavljaju važnu historiografsku novinu, koja se odnosi na bitna pitanja iz prošlosti Bosne i Hercegovine, ali i šireg regiona, evropskog, azijskog i afričkog prostora. Pored aktuelnosti tretiranih tema, važno je istaći, da

je najveći broj objavljenih radova zasnovan na izvorima prvoga reda. Radovi su u metodološkom i naučnom pogledu zadovoljili postavljene naučne kriterije, što je i potvrđeno od strane referentnih recezenata.

Nadamo se, da će i ovaj broj, kao i predhodni brojevi pobuditi interes historijske i šire naučne javnosti. Zahvalnost za bogat sadržaj časopisa *Historijski pogledi*, br. 11, duguje se autorima, recezentima, uredništvu i svim drugim saradnicima.

Uredništvo

FOREWORD

In the eleventh issue of the journal *Historical Views*, a rich and diverse historical thematic is presented based on substantive historiographical grounds. As in previous issues, this one is dominated by works from national history, related to the dynamic past of Bosnia and Herzegovina. However, a number of papers, according to the concept of the journal, deal with topics of general and regional history. Therefore, we can say that we have before us a rich historiographical material that satisfies all necessary criteria of scientific research in terms of methodology. The most significant historical content is published in the first chapter, *Articles*, where a total of seventeen papers are presented, while in the section *Reviews*, there is an overview of four historical contents. In this issue, the journal is enriched with a new section called *Polemics*, which provides the opportunity to present different scientific views; one paper is published in this section. Also, there is the established section *Conference Reports*. In every aspect, rich contents have been presented to the historical and broader scientific community, shedding light on diverse historical themes that we hope will arouse the attention of the historical and wider scientific community.

The first chapter, *Articles*, begins with a paper concerning families and households in the village of Pribidola in the municipality of Srebrenica during the 19th century. Based on primary sources, it provides an overview of demographic trends in this locality during the mentioned period, highlighting the causal sequence of demographic movements in the specified area. An interesting paper addresses the causes and consequences of the Russian-Ottoman War (1877-1878), offering an extensive view of a general historical issue that had a significant impact on the Balkans, including Bosnia and Herzegovina. It is noted that the outcome of this historical event determined the course of European and Balkan politics for the next few decades. A valuable contribution in the journal addresses the establishment and organization of public administration in Bosnia and Herzegovina during the Austro-Hungarian rule (1878-1918). This issue presents a new thematic question for the historical audience of Bosnia and Herzegovina concerning camps, human rights, and the humanization of punishment execution in the territory of Western Siberia. An intriguing paper examines the situation in Albania during 1939-1944 based on Polish diplomatic documents. New perspectives on the situation in Posavina at the end of World War II, with a particular focus on Orašje, are presented, based on primary sources. This issue of the journal opens a topic from the socialist period of Bosnian-Herzegovinian history, focusing on state plans and republican programs for the period 1965-1983, emphasizing the political economy of Yugoslav socialism during the decentralization period. A special paper provides an interesting and extensive overview of the influence of Serbian cultural intelligentsia and the production of a political crisis by the

Union of Writers of Yugoslavia during 1985. This issue, not previously significantly addressed, had an impact on the political situation in the Yugoslav community. The situation in Kosovo significantly influenced the general Yugoslav situation in the 1990s. A particular paper discusses the period of uncertainty and insecurity and the political status of Kosovo from 1989 to 1991. The reconciliation process and the abolition of traditional blood feuds were crucial for the overall internal situation in Kosovo during the 1990s. Several papers address the Bosnian-Herzegovinian past from the dissolution of Yugoslavia and the beginning of wartime events to the present day. A very interesting paper deals with the concept of unification and cooperation between the Autonomous Region of Krajina and the Serbian Autonomous District of Krajina in 1991 and 1992, providing a comprehensive insight into the plans and realization of great-power political and wartime goals in this area. An important contribution relates to Bulgarian foreign policy and the recognition of Bosnia and Herzegovina. Although it is known that Bulgaria was the first to recognize the independence of Bosnia and Herzegovina, the paper provides many new and important details regarding the broader historical context related to this important event for Bosnia and Herzegovina. An interesting and novel view on the role of the Supreme Defense Council of the Federal Republic of Yugoslavia in the aggression against the Republic of Bosnia and Herzegovina is presented in a separate paper. This valuable historical interpretation is based on primary sources, both domestic and foreign. Understanding this period of Bosnian-Herzegovinian history is of paramount importance for the role of great powers and international diplomacy. The paper "Senator Richard Lugar and the War in Bosnia" illustrates the role of the United States and other great powers in the wartime situation in Bosnia and Herzegovina. An interesting paper comes from the African continent, from the state of Ghana, addressing the issue of public health in Ghana, focusing on the Korel-Bu Teaching Hospital from 1923 to 2020. The chapter, *Articles*, concludes with a literary-historical paper that, through detailed analysis, points out the fictional realization of history as a drama of consciousness in the novels "Ugursuz" and "Karabeg" by Nedžad Ibrišimović.

In the section *Reviews*, four valuable historical editions were presented, deemed significant historical publications that we found useful to introduce to the Bosnian-Herzegovinian public in this manner.

In this issue of the journal *Historical Views*, a new section called *Polemics* has been introduced, featuring the work of author Salim Kadri Kerimi, titled "Some Strange-Anachronistic Views of Mr. Zoran Janjetović Regarding the Emigration of the Muslim Population of Yugoslavia to Turkey." The *Editorial Board* believes that such critical reviews can enhance historical knowledge and reflections. Due to professional and moral obligations, the *Editorial Board* will provide space for a response from the challenged author in the next issue of the journal.

In the section *Conference Reports*, a comprehensive “Conference Report on the Scientific Project “Historical Views 2023”, held in Tuzla on November 17th and 18th, 2023, organized by the Center for Research of Modern and Contemporary History, Tuzla, is provided.

In terms of thematic and substantive content, the papers published in the journal *Historical Views*, issue 11, represent an important historiographical novelty, addressing significant issues from the past of Bosnia and Herzegovina, as well as the broader region, European, Asian, and African territories. Besides the topicality of the treated subjects, it is important to emphasize that the majority of published papers are based on primary sources. The papers have met methodological and scientific criteria, as confirmed by the peer reviewers.

We hope that this issue, like previous ones, will generate interest among the historical and wider scientific community. Gratitude for the rich content of the journal *Historical Views*, issue 11, is owed to the authors, reviewers, Editorial board, and all other contributors.

Editorial Board